

Kennissessie Defensie & Dual Use Technologie

29-09-2026

th!nk East
NL

Welkom

Kennissessie Defensie & Dual Use Technologie

- 12:00 – 12:30 – Inloop & Lunch
- 12:30 – 13:00 Defensie Innovatie Team, Marion Kooistra, Ministerie van Defensie
- 13:00 – 13:30 Gelderse programma defensie & economische koppelkansen, Simone Balhuizen, provincie Gelderland
- 13:30 – 14:00 Europese ontwikkelingen & kansen voor Oost-Nederland, Vera Leonhart, Oost NL

Praktisch: Vergeet voor het uitrijden niet om bij de receptie de uitrijdcode mee te nemen

Defensie Innovatie Team

Marjon Kooistra – Regio Coördinator DIT Oost

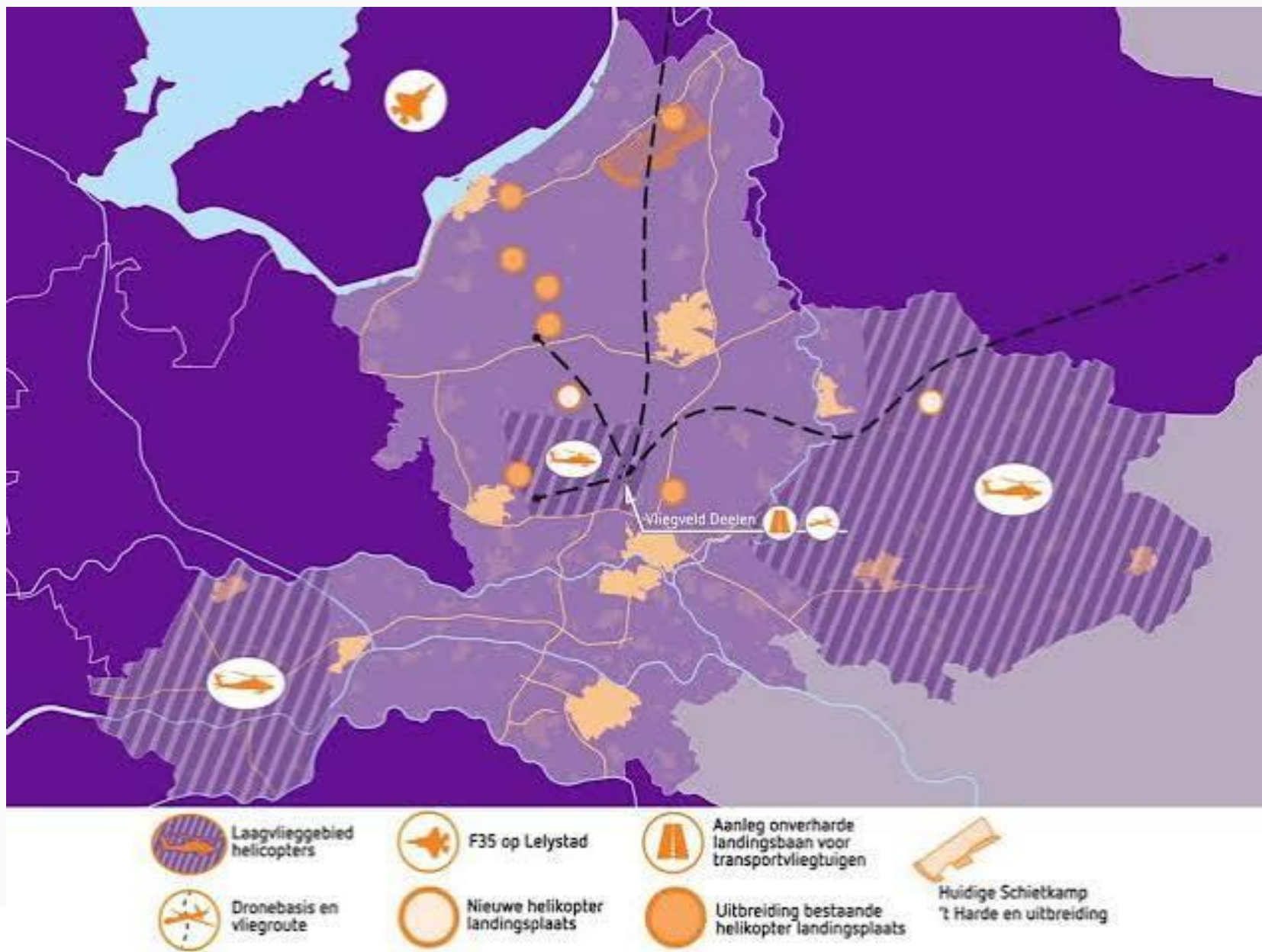
Op verzoek wordt deze presentatie niet gedeeld.

Gelderse programma defensie & economische koppelkansen

Simone Balhuizen, provincie Gelderland

Defensie in de Gelderse Samenleving

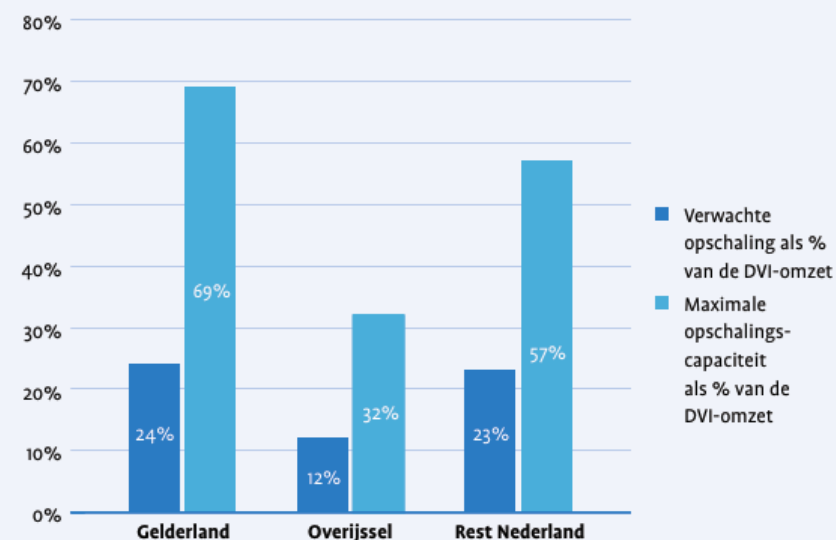

Gelderse bedrijven zien opschalingskansen

Verwachte en maximale opschalingscapaciteit

Gemiddelde dat door bedrijven is aangegeven, niet geëxtrapoleerd

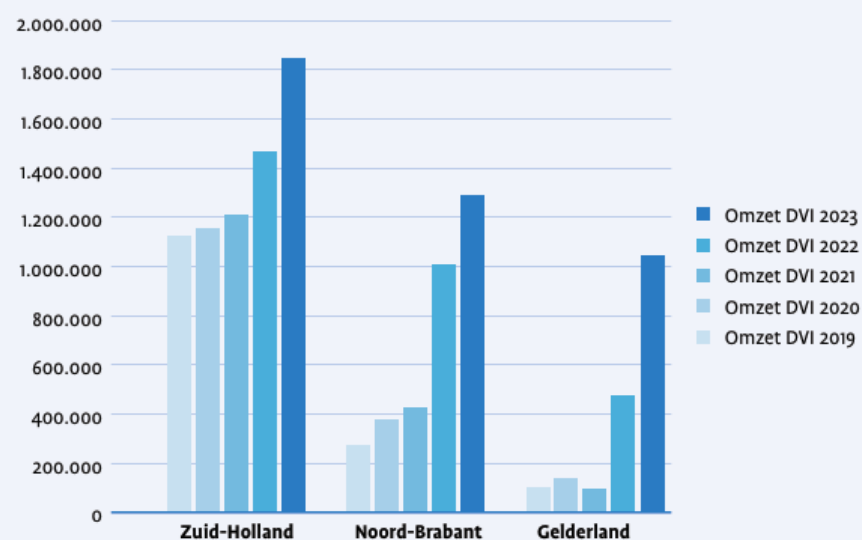

Bron: Berenschot, oktober 2024

Marktaandeel Gelderland ca. 12% en top 3 van Nederland

Omzet defensie- en veiligheidsindustrie naar provincie 2019-2023

Door bedrijven aangegeven omzetcijfers zijn geëxtrapoleerd

Bron: Berenschot, oktober 2024

Waarom dit programma?

**Toenemende
defensie-investeringen**

**Dual use innovatie en
technologische ontwikkeling**

**Economische groei en
nieuwe verdienmodellen**

**Brede welvaart: veiligheid,
werk, duurzaamheid**

3 actielijnen

**Makkelijker zaken
doen met defensie**

- ✓ Eén loket voor bedrijven
- ✓ Netwerken, matchmaking en events
- ✓ Ondersteuning bij certificering en regelgeving

Doel: Meer Gelderse bedrijven worden toeleverancier van Defensie

**Sterker maken
wat sterk is**

- ✓ Focus op vijf sectoren; semicon, health, food, energie en logistiek.
- ✓ Ronde tafels koppelkansen met industrie en kennisinstellingen
- ✓ Financieringsmogelijkheden Secfund, Perspectieffonds Gelderland (PFG)

Doel: Innovaties met impact voor Defensie én maatschappij versnellen

**Europese opschaling
en samenwerking**

- ✓ Samenwerking in Duitsland (Interreg)
- ✓ Aansluiten bij European Defence Regions
- ✓ Handelsmissies en internationale events

Doel: Meer Gelderse bedrijven doen zaken in Europa

Impact in cijfers in 2030

>400

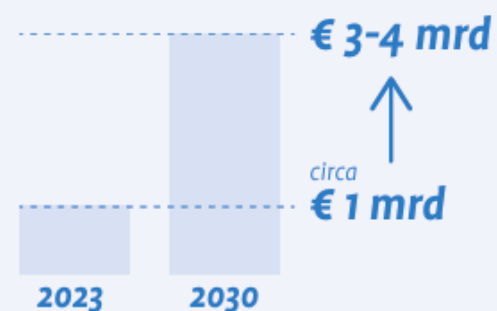
Gelderse bedrijven en startups bereikt

>300 miljoen

aan investeringen

3 grensoverschrijdende
samenwerkingen

Verwachte omvang defensie
gerelateerde markt in Gelderland:

Samen bouwen aan maatschappelijke meerwaarde

Door samenwerking tussen overheid, Defensie, bedrijven en kennisinstellingen benutten we de kansen optimaal - voor een veilig Nederland en een sterk, innovatief Gelderland.

De kracht van Gelderland

Health (toegankelijke gezondheidszorg, human factors)

Energy (Smart Energy Hubs, Batterijtechnologie)

Semicon (chips, dataverwerking voor autonome systemen (RF technologie))

Food (voeding in relatie tot human factors)

Logistiek & mobiliteit (slim onderhoud & cargo logistiek)

Slimme maakindustrie

Uitdagingen Nederlandse defensie- & veiligheidsindustrie

Nationale aanpak door het Rijk

Het ontbreekt aan lange termijn zekerheden en steun van het Ministerie van Defensie, met name voor het MKB en startups.

Personeelstekorten zijn een groot knelpunt voor opschaling van de productie.

Bureaucratie verhindert snel kunnen optreden als leverancier van Defensie.

Gebrek aan materialen, productie-locaties, onderzoeksfaciliteiten en uitdagingen in de waardeketens.

Gebrek aan samenwerking in toeleveringsketens, clusters en ecosystemen.

Beperkte financieringsmogelijkheden voor defensie-toepassingen.

Samen komen we verder

[Home](#) / [Nieuwsoverzicht](#) /

Nieuwe defensievoucher verlaagt drempels voor Gelderse ondernemers

Nieuwe defensievoucher verlaagt drempels voor Gelderse ondernemers

Samenwerken aan Health

Thema A:
Decentrale diagnostiek en ondersteuning van (zelf)zorg

Maatschappelijke weerbaarheid en
samenredzaamheid

Thema C:
Zorglogistiek en veilige (data)infrastructuren

th!nk East
NL

Over ons Thema's ▾ Resultaten Projecten Nieuws Evenementen

17
sep. '26

**Van ziekenhuis tot
front: technologie
als schakel tus-
sen civiele en mi-
litaire zorg**

Samenwerken aan High Tech Semicon

Samenwerken aan Food

Samenwerken aan Energy

THEMA

ENERGIEZEKERHEID

'mission critical'

AUTONOOM VOORTZETTINGS- VERMOGEN

BEDRIJFSVOERING

WERKWIJZE

Defensie.nl > Onderwerpen > Innovatie bij Defensie

Experimenteren op Camp Innovation

De Koninklijke Landmacht biedt bedrijven en kennisinstellingen een unieke experimenteromgeving op het Defensiecomplex Ede Driesprong: Camp Innovation. Op deze zogenoemde innovatiehub werken zij samen aan uitdagingen en operationele concepten van de toekomst.

Energie, logistiek, water en beveiliging

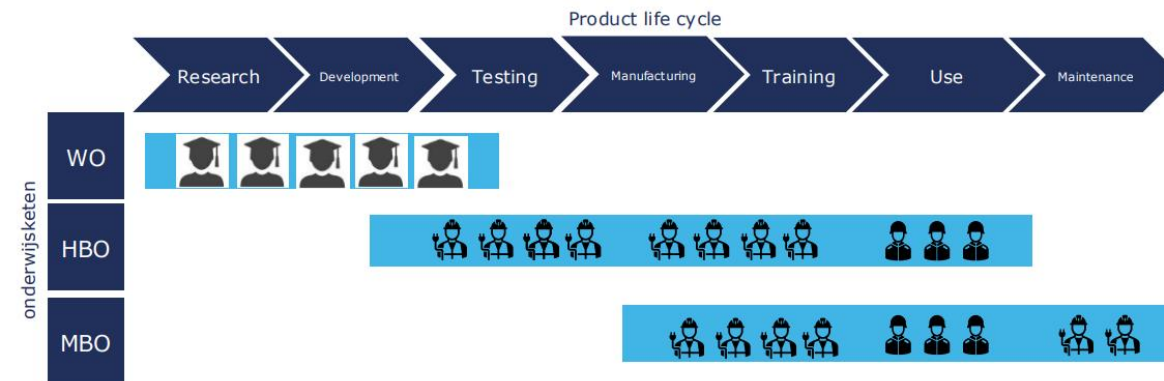

Samenwerken aan Veiligheid en Digitalisering

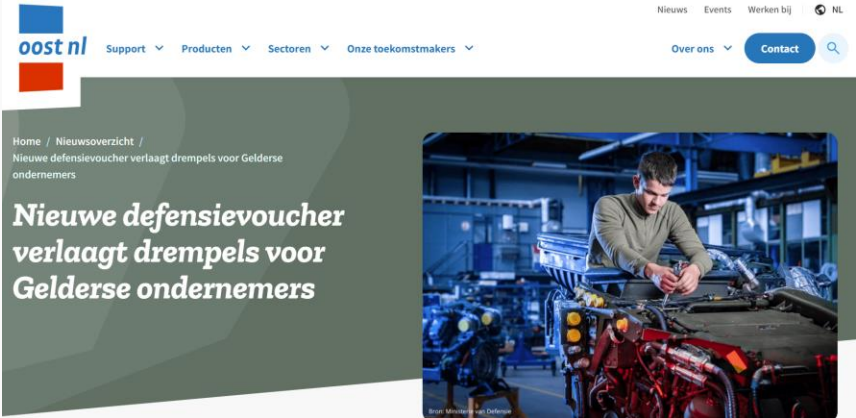

Samenwerken aan Onderwijs & Arbeidsmarkt (oproep Economic Boards)

**Kennisinstellingen in Oost-Nederland kunnen
gezamenlijk talent opleiden voor
uiteenlopende rollen in de DVI en bij Defensie**

Route Oost NL

Route DIT team

Route CVD

Route IMEC/OnePlanet

Europese ontwikkelingen & kansen voor Oost-Nederland

Vera Leonhart, Oost NL

Defensie in de Europese Unie

Eenvoudig uitgelegd

Bijgewerkt 29 september 2026

In één minuut

De kern

- **Lidstaten blijven verantwoordelijk** voor hun krijgsmacht en de inzet ervan.
- **De EU organiseert samenwerking** bij missies, capaciteiten, industrie, onderzoek en gezamenlijke inkoop.
- **Defensiebesluiten vragen meestal unanimiteit** in de Raad. Elke lidstaat houdt dus veel invloed.
- **De NAVO blijft de basis van collectieve verdediging** voor de EU-landen die NAVO-lid zijn.

Wie doet wat

De hoofdrolspelers

- **Europese Raad** zet de politieke koers en de langetermijndoelen.
- **Raad Buitenlandse Zaken** neemt de belangrijkste defensiebesluiten. De defensie ministers besluiten meestal unaniem.
- **Hoge Vertegenwoordiger en EDEO** bereiden voorstellen, missies en diplomatieke inzet voor.
- **Europese Commissie** werkt aan industrie, interne markt, onderzoek, financiering en militaire mobiliteit.
- **EDA en militaire comités** helpen lidstaten met capaciteiten, planning, advies en samenwerking.

Besluitvorming

Hoe komt een EU-defensiebesluit tot stand

- **1. Politieke richting** van de Europese Raad of een actuele crisis.
- **2. Voorstel** van de Hoge Vertegenwoordiger of een initiatief van een lidstaat.
- **3. Voorbereiding** door ambassadeurs, civiele en militaire comités en deskundigen.
- **4. Besluit in de Raad** doorgaans met unanimiteit bij GVDB-besluiten.
- **5. Uitvoering** met personeel, materieel en geld van lidstaten en passende EU-instrumenten.

EU en NAVO

Aanvullende rollen

- **NAVO** organiseert afschrikking en collectieve verdediging onder artikel 5.
- **EU** combineert diplomatie, sancties, handel, civiele missies, militaire missies en industriebeleid.
- **EU artikel 42 lid 7** bevat een wederzijdse bijstandsclausule, maar laat de vorm van hulp aan lidstaten.
- **Samenwerking** richt zich onder meer op militaire mobiliteit, cyber, hybride dreigingen en capaciteiten.

Wat kan de EU doen

Vier soorten EU-inzet

- **Missies en operaties** voor crisisbeheersing, training, maritieme veiligheid en civiele ondersteuning.
- **Capaciteiten ontwikkelen** via PESCO, EDA en gezamenlijke projecten tussen lidstaten.
- **Industrie en innovatie versterken** met fondsen, aanbestedingsregels en steun aan gezamenlijke productie.
- **Weerbaarheid vergroten** via cyberveiligheid, kritieke infrastructuur, ruimtevaart en militaire mobiliteit.

Missies en operaties

Het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid

- **Buiten de EU** kan de EU civiele missies en militaire missies of operaties inzetten.
- **Lidstaten leveren de middelen** zoals personeel, eenheden, expertise en materieel.
- **Voorbeelden** zijn EUMAM Ukraine, EUFOR Althea, EUNAVFOR Aspides en EULEX Kosovo.
- **Actueel beeld** volgens de Raad: 22 lopende missies en operaties in april 2026.

Wie betaalt

Vier geldstromen die vaak door elkaar lopen

- **Nationale begrotingen** betalen het grootste deel van krijgsmacht, materieel en defensie-investeringen.
- **EU-begroting** financiert onder meer onderzoek, ontwikkeling, industrie en militaire mobiliteit.
- **Europese Vredesfaciliteit** staat buiten de EU-begroting en betaalt militaire operaties en steunmaatregelen.
- **SAFE** biedt tot €150 miljard aan EU-leningen voor snelle investeringen en gezamenlijke inkoop.

Instrumenten

De belangrijkste afkortingen

- **EDF** financiert gezamenlijk defensieonderzoek en ontwikkeling. Voor 2026 is €1 miljard voorzien.
- **EDIP** ondersteunt productie, gezamenlijke inkoop en grote projecten van gemeenschappelijk belang.
- **PESCO** is het vrijwillige maar bindende samenwerkingskader voor deelnemende lidstaten.
- **EDA** helpt met capaciteitsontwikkeling, onderzoek, innovatie en gezamenlijke inkoop.
- **EPF** betaalt militaire operaties en militaire steun aan partners buiten de EU-begroting.

Routekaart 2030

Waar de EU naartoe werkt

- **Vier vlaggenschipprojecten** voor drones, de oostflank, luchtverdediging en ruimtevaart.
- **Negen prioritaire capaciteitsgebieden** waarin lidstaten tekorten gezamenlijk moeten verkleinen.
- **Militaire mobiliteit** met als doel een EU-brede ruimte voor snelle verplaatsing tegen 2027.
- **Meer gezamenlijke inkoop** zodat landen dezelfde systemen kopen en productie kan opschalen.
- **Aansluiting op de NAVO** zodat Europese projecten bijdragen aan afgesproken NAVO-capaciteiten.

Stand van zaken 2026

Investerings groeien snel

- **€418 miljard** gaven de 27 lidstaten in 2025 gezamenlijk uit aan defensie.
- **€454 miljard** is de EDA-raming voor 2026.
- **2,4% van het EU-bbp** is de verwachte gezamenlijke defensie-uitgave in 2026.
- **36%** van de uitgaven gaat naar verwachting in 2026 naar defensie-investeringen.
- **Kernpunt** meer geld leidt pas tot meer capaciteit als landen hun vraag en inkoop beter afstemmen.

Nederland

Wat blijft nationaal

- **Nederland beslist** over de eigen krijgsmacht, begroting, aanschaf en inzet van militairen.
- **In de Raad** onderhandelt Nederland mee over EU-besluiten en kan het bij unanimiteit niet worden gepasseerd.
- **Nederland levert** personeel, materieel en expertise aan EU-missies en gezamenlijke projecten.
- **EU-regels werken door** bij aanbesteding, industrie, vervoer, cyber, ruimte en financiering.
- **NAVO en EU lopen samen** omdat nationale capaciteiten voor beide kaders bruikbaar moeten zijn.

Provincies

Waar provinciale dossiers kunnen raken aan defensie

- **Ruimte en vergunningen** voor defensielocaties, industrie, energie en infrastructuur.
- **Militaire mobiliteit** raakt wegen, spoor, vaarwegen, havens en logistieke knooppunten.
- **Regionale economie** biedt kansen en vragen rond mkb, innovatie, personeel en dual-use technologie.
- **Weerbaarheid** vraagt afstemming over vitale infrastructuur, crisisvoorbereiding en continuïteit.
- **Let op** een EU-initiatief verandert provinciale bevoegdheden niet automatisch. Controleer altijd de uitwerking in Nederland.

Nieuws deze week

Laatste nieuws | 28 en 29 september 2026

- **Vijf gezamenlijke projecten** de Raad keurde projecten goed voor drones, zeebodem, ruimte, luchtverdediging en de oostflank.
- **Sterkere Europese Defensieagentschap** ministers breiden de rol uit bij innovatie, capaciteiten en gezamenlijke inkoop.
- **Snellere reactie op ruimtedreigingen** de Raad versterkte het mechanisme voor monitoring en direct EU-optreden.
- **Defensieraad** besprak daarnaast steun aan Oekraïne, hybride dreigingen en herziening van de aanbestedingsregels.

Programma's

Van onderzoek naar toepassing

- **EDF 2026** heeft €1 miljard voor gezamenlijk onderzoek en ontwikkeling. EUDIS helpt kleinere innovatieve bedrijven instromen.
- **AGILE** krijgt €115 miljoen voor snelle ontwikkeling en beproeving. De start staat gepland voor 1 januari 2027.
- **BraveTech EU** laat zes Europese bedrijven oplossingen testen in realistische omstandigheden, samen met Oekraïense expertise.
- **EDIP 2026–2027** bevat €1,5 miljard aan subsidies, waaronder €35,3 miljoen extra voor innovatie via BraveTech EU.
- **EUDIS Hackathon** vindt 15–17 oktober plaats op acht locaties en richt zich op autonomie op het slagveld.

Samenvatting

Vijf punten om te onthouden

- **1.** De lidstaten houden hun krijgsmacht en besluiten over inzet.
- **2.** De EU bundelt politieke, civiele, militaire, industriële en financiële instrumenten.
- **3.** Belangrijke GVDB-besluiten vragen meestal unanimiteit.
- **4.** De NAVO blijft voor bondgenoten de basis van collectieve verdediging.
- **5.** De koers tot 2030 draait om gezamenlijke capaciteiten, productie, mobiliteit en weerbaarheid.

Meer weten over het MFK en de NRPP?

Kom naar de Think East Netherlands
dag op 2 november!

9 Maart 2027

Kennissessie EDF

Aanmelden kan na 2 november (je krijgt nog een uitnodiging)

Bedankt voor je komst!

Uitrijcode: 6710

info@thinkeast.nl